

سنجش و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی (مطالعه موردی: شهرستان قزوین)

علیرضا دربان آستانه - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران

محمدرضا رضوانی* - دانشیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

سیدحسن مطیعی - استاد دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

سیدعلی بدری - استادیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۱۰/۱۶ تأیید نهایی: ۱۳۸۹/۲/۱۵

چکیده

مفهوم حکمروایی محلی کمتر از یک دهه است که در پژوهش‌های مدیریت محلی با الهام از اصول حکمروایی خوب وارد شده است، اما کارکرد آن در بهره‌برداری بهینه از منابع موجود با رویکرد اثربخشی، شفافیت و پاسخگویی حکومت‌های محلی، برابری در ارائه خدمات و جلب مشارکت همه کنشگران عرصه مدیریت محلی باعث شده است تا به سرعت به عنوان مبنای ارزیابی حکومت‌های محلی مورد توجه قرار گیرد. مطالعه حاضر با هدف سنجش و تحلیل حکمروایی روستایی و بررسی عوامل مؤثر بر آن در حکومت‌های محلی شهرستان قزوین به اجرا درآمد. رویکرد تحقیق پیمایشی - دلفی است. حجم جامعه آماری شامل کلیه بخشداران شهرستان، مدیران ۶۰ مدیریت محلی (۶۰ دهیار و ۶۰ عضو شورای اسلامی روستایی) و ۳۵۷ سرپرست خانوار روستاهای ذی‌ربط است، که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی انتخاب شدند. در رویکرد دلفی حجم جامعه آماری شامل ۲۸ نفر از صاحب‌نظران ذی‌ربط است که به صورت تصادفی انتخاب شدند و داده‌های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه گردآوری شد. به‌منظور تحلیل سطح حکمروایی روستایی از روش شاخص‌سازی پارامتری و به‌منظور رتبه‌بندی حکومت‌های محلی مورد مطالعه از تکنیک «شباهت به گزینه ایده‌آل» (TOPSIS) و بالاخره برای بررسی عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که میانگین نمایه حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی) مورد مطالعه ۵۱/۰۶ درصد و در سطح ابعاد چهارگانه «عملکردی» ۴۹/۲، «برابری» ۵۴/۷، «مشارکتی» ۵۲/۴ و «پاسخگویی» ۵۰/۱ درصد است. این نمایه در ۵۰ درصد از حکومت‌های محلی در وضعیت نامناسب، در ۴۰ درصد در وضعیت متوسط است، و تنها ۱۰ درصد حکومت‌های محلی دارای حکمروایی روستایی مناسبی هستند. همچنین بررسی نتایج تحلیل رگرسیون حاکی از آن است که متغیرهای «مساحت» و «جمعیت روستا»، «رضایت شغلی»، «سطح تحصیلات» و «سبک مدیریت دهیار»، «ضریب انسجام اجتماعی روستاییان»، «تعامل دهیاری با دهیاری‌های هم‌جوار»، «تجربه دهیار» و «متغیر استقرار و تجهیز دهیاری» به ترتیب مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه به‌شمار می‌آیند.

کلیدواژه‌ها: حکمروایی روستایی، حکومت محلی، اثربخشی، پاسخگویی، دهیاری.

مقدمه

بررسی تحولات روستایی پیش از مشروطیت نشان می‌دهد که تا هنگام پیدایش نخستین نشانه‌های دولت مدرن در ایران و تأسیس نهاد قانون‌گذاری که به تعریف هویت‌های حقوقی بپردازد، تحولات روستاهای ایران، متأثر از وضعیت اداره کشور و متکی بر قوانین عرفی ناشی از شرایط فرهنگی، دینی، سیاسی و اجتماعی بود. در این دوران مدیریت روستایی به شیوه‌ها و شکل‌های سنتی با محوریت کدخدا، امور عمومی ده خود را اداره می‌کرد. اما به تدریج با شکل‌گیری انجمن عمران ده در سال ۱۳۳۴ و انجمن ده در سال ۱۳۳۵، مدیریت روستایی وارد مرحله جدیدی شد که با استفاده از کدخدا به عنوان بازوی اجرایی به اعمال سیاست‌های توسعه روستایی می‌پرداخت. بعد از انقلاب اسلامی وظیفه مدیریت روستایی بر عهده شورای اسلامی روستا قرار گرفت که جایگزین انجمن ده شده بود، اما به مدت ۲۰ سال بدون بازوی اجرایی به فعالیت خود ادامه داد. با «تصویب قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و ...» (موسوم به قانون شوراها) و «قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا»، دهیاری در نوک پیکان مدیریت روستایی قرار گرفت و عملاً یکی از اجزای مهم مدیریت روستایی و حکومت محلی در سطح نواحی روستایی شکل گرفت (عمادی، دربان آستانه، ۱۳۸۳، ۲۲۰).

حکومت محلی سازمانی عمومی است که براساس قوانین عمومی و یا اساسی کشور در قسمتی از خاک آن ایجاد می‌گردد تا در محدوده‌ای مشخص شده، خدماتی را که کاملاً محلی‌اند برای ساکنان آن محدوده تأمین کند (شارما، ۲۰۰۴: ۵ و مقیمی، ۱۳۸۴، ۳۹). حکومت‌های محلی دارای محدوده مشخص، جمعیت معین، سازمان و امتیازهای لازم برای انجام وظایف محلی هستند. این نهاد دارای شخصیت حقوقی، اختیار وضع عوارض و بودجه مستقل است و صفت مشخصه آنها این است که فاقد اقتدار عالیه سیاسی هستند (Chandler, 2002, 2). بر این اساس ساختار مدیریت جدید روستایی در کشور از دو بخش شورای اسلامی روستا به عنوان نهاد تصمیم‌گیر و دهیاری به عنوان نهاد اجرایی تشکیل شده است که دارای استقلال حقوقی و مالی است و علاوه بر استفاده از عوارض ملی، توانایی وضع و وصول عوارض محلی برای ارائه خدمات عمومی را نیز دارد. این نهاد عمومی غیردولتی، متولی عمران و توسعه روستایی در سطح نواحی روستایی است. براساس اطلاعات موجود، پس از تصویب قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور تاکنون حدود ۲۲۰۰۰ مجوز تأسیس دهیاری در سطح کشور صادر شده است و عملاً حدود ۲۲۰۰۰ حکومت محلی در نواحی روستایی با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل شده‌اند که اداره امور عمومی بیش از ۱۸ میلیون نفر از روستاییان و مدیریت عمران و توسعه حدود ۲۲۰۰۰ نقطه جغرافیایی را در پهنه کل کشور برعهده گرفته است (معاونت امور دهیاری‌ها، ۱۳۸۷، ۵).

بررسی تجارب و نظریات در عرصه مدیریت محلی، حاکی از آن است که حفظ تعادل بین نیازهای اجتماعی و اقتصادی و محیطی نسل حاضر و آینده از طریق توسعه انسانی پایدار، تغییر پارادایمی را در اداره امور ایجاد کرده است. این تغییر پارادایم به ورود مفاهیمی مانند مشارکت شهروندی، جامعه مدنی، شفافیت، پاسخگویی، عدالت و برابری در کنار کارایی و اثربخشی حکومت محلی انجامیده است و حکمروایی محلی را به عنوان پیش‌شرطی برای توسعه پایدار و الگوی مناسبی برای مدیریت شهری و روستایی معرفی می‌کند.

با توجه به تجربه و تخصص اندک، محدودیت شدید سرانه اعتباری دهیاری‌های کشور، ضعف بنیه اقتصادی روستاییان و فقر زیرساخت‌های مدیریت روستایی در کشور از یک سو، و حجم عظیم پروژه‌های عمرانی و خدماتی در دست اجرا به وسیله این نهاد (قریب به ۵۰ هزار پروژه) با حجم اعتباری حدود ۹۰۵۸ میلیارد ریال (معاونت امور دهیاری‌ها، ۱۳۸۷، ۱۴) از سوی دیگر، نظارت بر عملکرد و هدایت فعالیت‌ها و اقدامات نهاد مدیریت روستایی (دهیاری‌ها و شورای اسلامی روستایی) را هم سو با اصول حکمروایی روستایی، امری ضروری و حیاتی می‌سازد. این به گونه‌ای است که بتوان ضمن ارتقای کارایی و اثربخشی، مسئولیت‌پذیری، شفافیت مالی و برنامه‌ای نهاد مدیریت روستایی، از پتانسیل و ظرفیت فراوان ایجاد شده در جهت بهبود عمران و بهسازی روستایی استفاده کرد. لذا تحقیق حاضر نیز با هدف ارزیابی و تحلیل حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی) شهرستان قزوین و ارائه راهکارهایی علمی در جهت تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف آنها به اجرا درآمده است. بر این اساس، پرسش‌های پژوهشی تحقیق حاضر عبارت‌اند از:

۱. سطح حکمروایی خوب روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه چگونه است؟
۲. عوامل مؤثر بر سطح حکمروایی خوب روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه کدام‌اند؟

مبانی نظری پژوهش

بررسی پیشینه نظری مفهوم حکمروایی نشان می‌دهد که اگر چه این مفهوم در سال‌های اخیر اهمیت یافته، اما در حقیقت واژه‌ای قدیمی است که از اصطلاح فرانسوی *gouverner* مشتق شده است (قلیچی، ۱۳۸۵، ۱۹۳). مفهوم «حکمروایی» از اواخر دهه ۱۹۸۰ وارد متون جامعه‌شناسی سیاسی و اداره امور محلی شد و دلالت بر موضوع یا محتوایی قدیمی درباره رابطه قدرت و جامعه داشت. اما امروزه این واژه غالباً برای تشریح نحوه مناسب اعمال قدرت به منظور تحقق توسعه پایدار به کار برده می‌شود (اطهاری، ۱۳۸۶، ۳۲). حکمروایی به ساده‌ترین بیان به چگونگی ارتباط بین شهروندان و حکومت اشاره دارد. در نظریه حکمروایی، کارآمدی حکومت تابعی از چگونگی ارتباط شهروندان با حکومت است (فاطمی‌نیا، ۱۳۸۶، ۴۴). بانک جهانی، حکمروایی را سنت‌ها و نهادهای اعمال قدرت هم‌سو با مصلحت عمومی جامعه، فرایند انتخاب، نظارت و تعویض صاحبان قدرت، ظرفیت و توانایی حکومت برای اداره کارآمد منابع و اجرای سیاست‌های درست و احترام شهروندان و حکومت به نهادهایی که تعاملات اجتماعی و اقتصادی میان آنها را اداره می‌کنند، تعریف می‌کند (میدری و خیرخواهان، ۱۳۸۳، ۳۵۲).

حکمروایی خوب که رویکرد جدید اداره امور عمومی است، در قلمرو فراملی و ملی و محلی کاربرد گسترده‌ای یافته است. یکی از ابعاد منطقه‌ای حکمروایی، حکمروایی محلی است که به کیفیت اداره امور محلی در حوزه‌های شهری و روستایی اشاره دارد. مفهوم حکمروایی محلی، وسیع‌تر از حکومت محلی (واحد سیاسی و سازمانی قانونی در قلمرو محلی) و بیانگر اقتدار سیاسی، اقتصادی و مدیریتی به وسیله شبکه‌ای از کنشگران رسمی حکومت محلی، بخش خصوصی و نهادهای مدنی در حوزه‌های شهری و روستایی است. آنچه که محلی بودن حکمروایی را تعیین می‌کند، میزان مشارکت مؤثر شهروندان و کنشگران محلی در تعیین آرمان‌ها و خواسته‌های محلی و تلاش مشترک برای تحقق اهداف و

خواسته‌های جامعه محلی است (ماری، ۲۰۰۳، ۲۲). در حکمروایی محلی، شبکه‌ای از کنشگران حکومت محلی، بخش خصوصی، تشکل‌های غیردولتی، مدنی و نمایندگان دولت مرکزی، اولویت‌ها و مسائل محلی را شناسایی و برای تحقق خواست‌ها و رفع مشکلات با یکدیگر تشریک مساعی می‌کنند (زاهدی، ۱۳۸۶، ۱۸۳). بنابراین حکمروایی محلی اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری در مدیریت امور جامعه محلی و شامل سازوکارها و جریان‌ها و نهادهایی است که از طریق آنها شهروندان و گروه‌ها علائق‌شان را ابراز و حقوق قانونی‌شان را اعمال می‌کنند، تعهدات‌شان را انجام می‌دهند و به تعدیل تفاوت‌های‌شان می‌پردازند (زیست‌بوم سازمان ملل، ۲۰۰۲، ۹).

طی سال‌های اخیر تمایل پژوهشگران و برنامه‌ریزان برای بررسی میزان انطباق قوانین و مقررات موجود و اعمال مدیریت محلی با اصول حکمروایی، منجر به تکوین و توسعه روش‌های متعدد ارزیابی حکمروایی روستایی شده است، که براساس تعداد و نوع منابع اطلاعاتی مورد استفاده، می‌توان مطالعات انجام شده را به سه گروه «رویکرد جامع»، «رویکرد مبتنی بر نظر شهروندان» و «رویکرد مبتنی بر نظر نهادهای حکومتی و دولتی» طبقه‌بندی کرد (برنامه توسعه سازمان ملل، ۲۰۰۸، ۷).

رویکرد جامع ارزیابی حکمروایی محلی، مبتنی بر نظریات و دیدگاه‌های گروه‌ها و منابع اطلاعاتی متعدد شامل شهروندان، مدیران و کارکنان حکومت‌های محلی و نیز سازمان‌های دولتی و در صورت لزوم اتحادیه‌ها و سازمان‌های جامعه مدنی است. مطالعات متعددی در چارچوب این رویکرد قابل شناسایی است که از آن جمله می‌توان به نمایه حکمروایی شهری^۱ (زیست‌بوم سازمان ملل، ۲۰۰۶، ۹)، بارومتر حکمروایی محلی در فیلیپین^۲ (PACT, 2006, 1-34)، نمایه حکمروایی خوب برای توسعه محلی^۳ در افغانستان، راهنمای ارزیابی مردم‌سالاری محلی^۴ (Gabor, 2006, 2-10)، شاخص‌های حکمروایی دموکراتیک محلی^۵ در اروپای شرقی (Gabor, 2001, 11-19)، دستورالعمل‌های روش‌شناسی برای تحلیل حکمروایی محلی^۶ در امریکای لاتین (برنامه توسعه سازمان ملل، ۲۰۰۸، ۴۷)، مطالعه حکمروایی شهری در پنجاب (Gupta & Ramanjit Kapoor, 2007)، حکمروایی خوب و تضاد دگرگونی در سریلانکا (Bigdon, 2006)، حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران (برک‌پور، ۱۳۸۶، ۴۹۱-۵۱۹)، مدل‌های حکمروایی (محلی) شهری در ایران (سروستانی و همکاران، ۱۳۸۶، ۹-۳۳) اشاره کرد.

رویکرد مبتنی بر نظر شهروندان بر این فرض استوار است که کیفیت حکمروایی محلی باید به‌وسیله ذی‌نفعان محلی تعیین شود. لذا ارزیابی حکمروایی محلی براساس نظریات، انتظارات، تجارب و دیدگاه‌های شهروندان و ذی‌نفعان حکمروایی محلی با استفاده از روش‌شناسی‌های مختلف مانند پیمایش‌ها، ارزیابی‌های مشارکتی، گروه‌های بحث یا کانونی انجام می‌شود. از جمله مطالعات انجام شده در چارچوب این رویکرد را می‌توان به کارت‌های گزارش شهروندی^۷ در

1. Urban Governance Index
2. Local Governance Barometer
3. Good Governance for Local Development-GOFORGOLD
4. Local Democracy Assessment Guide
5. Indicators of Local Democratic Governance
6. Methodological Guidelines for Local Governance Analysis
7. Citizen Report Cards

هندوستان، بازرسی اجتماعی حکمروایی محلی^۱ در بوسنی و هرزگوین، بازرسی اجتماعی حکمروایی و ارائه خدمات عمومی^۲ در پاکستان (برنامه توسعه سازمان ملل، ۲۰۰۸، ۴۷)، خودارزیابی حکمروایی محلی^۳ در بنگلادش (CARE, 2006, 2-20)، و ارزیابی عملکرد شوراهای روستایی بخش مرکزی قم (طاهری، ۱۳۸۲، ۱۲۲) اشاره کرد.

رویکرد مبتنی بر نظر نهادهای حکومتی و دولتی براساس تأکید و تمرکز بر ستاندها یا نتایج حاصل از حکومت محلی در ارائه خدمات و درآمدها و مخارج آن قابل شناسایی است. در حقیقت روش‌های این گروه، عملکرد شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در ارائه خدمات و کالاها به شهروندان را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. سنجه‌های عملکرد غالباً شامل حجم، کیفیت، کارایی و ستانده سازمان در ارائه کالاها و خدمات است. در چارچوب این رویکرد نیز مطالعات متعددی صورت گرفته است که از آن جمله می‌توان به روش‌های حکمروایی برای نمایه توسعه محلی در فیلیپین^۴، نمایه پاسخگویی، شفافیت و مسئولیت‌پذیری^۵ در ماداگاسکار، استانداردهای شفافیت شهرداری‌ها^۶ در شیلی (برنامه توسعه سازمان ملل، ۲۰۰۸، ۴۸)، ارزیابی کارایی شوراهای اسلامی شهرهای کشور (ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۴، ۵۵-۵۰) و ارزیابی عملکرد دهیاری‌های استان گیلان (چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶، ۹۸-۱۰۳) اشاره کرد.

به‌منظور آشنایی بیشتر با رویکردهای سنجش حکمروایی محلی و دستیابی به الگوی مناسب برای سنجش حکومت‌های محلی در منطقه مورد مطالعه، از هر سه رویکرد، نمونه‌های منتخب مورد بررسی تطبیقی و دقیق‌تر قرار گرفت که نتایج در جدول ۱ درج شده است.

در این بررسی تطبیقی بر کنشگران و واحدهای آماری تحقیق، محل انجام مطالعه، نوع ارزیابی از داخل یا خارج حکومت محلی، روش‌شناسی، ابعاد و شاخص‌های مورد استفاده به عنوان ارکان الگوی سنجش مناسب تأکید شد تا در نهایت براساس ماهیت و شرایط حکومت‌های محلی و کنشگران آن در ایران، روش‌شناسی و شاخص‌های مناسب سنجش استخراج شود. نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است که به‌رغم وجود تنوع روش‌های سنجش حکمروایی در مطالعات مذکور، آنچه در غالب مطالعات بررسی شده مشترک است، ابعاد و تا حد زیادی شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش حکمروایی است که مبتنی بر اصول تعریف شده آن است و اندک اختلافات در این زمینه، به اختلاف موجود در وظایف و کارکردهای قانونی حکومت‌های محلی در کشورهای مختلف مربوط می‌شود. به عبارت دیگر، ابعاد چهارگانه عملکردی، برابری، مشارکت و پاسخگویی در غالب مطالعات مورد توجه قرار گرفته است. بر همین اساس نیز ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های اولیه سنجش حکمروایی محلی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه (شوراها و دهیاری‌ها) استخراج شد.

1. Social Audit of Local Governance
2. Social Audit of Governance and Delivery of Public Services
3. Local Governance Self-Assessment
4. Governance for Local Development Index
5. Index of Responsibility, Transparency and Accountability
6. Standards of Municipal Transparency

جدول ۱. روش‌های سنجش حکمروایی محلی

ابعاد و شاخص‌ها مورد استفاده	روش تحقیق	نوع ارزیابی (داخلی - خارجی)	کشور/کشورهای انجام مطالعه	روش سنجش و سال مطالعه
چهار بعد ازیختی، تسوی، مشارکت و پاسخگویی با ۲۵ شاخص	کمی- کیفی با واحد آماری چندگانه	داخلی و خارجی؛ کارکنان و پرسنل حکومت محلی و انجمن حکومت محلی	۱۴ کشور در چهار قاره	نمایه حکمروایی شهری (۲۰۰۳)
پنج بعد ازیختی، شفافیت و حاکمیت قانون، پاسخگویی، مشارکت و تسوی با ۲۳ شاخص	کمی با واحد آماری چندگانه	داخلی و خارجی؛ سازمان مستقل، با همکاری کشتگران محلی (دولتی و غیر دولتی) و شرکای فنی	۶ کشور افریقایی و آمریکای لاتین	بارومتر حکمروایی محلی (۲۰۰۶)
۱۸ شاخص شفافیت بودجه، وجود و شفافیت قانون در هزینه‌کردهای عمومی، وجود قانون و مقررات دسترسی عمومی به اسناد حکومت محلی، تعداد و جامعیت نشست‌ها، میزگردها و دادرسی‌های حکومت محلی و جز اینها.	کمی- کیفی با واحد آماری چندگانه	خارجی- مرکز تحقیقاتی- تایلند با همکاری یک شرکت مطالعاتی	۷ کشور اروپای شرقی	شاخص‌های حکمروایی مردم‌سالار محلی (۲۰۰۰)
شش بعد چشم‌انداز استراتژیک، مشروعیت و رهبری، ارتباط مثبت و فعال بین کمنگران، ظرفیت نهادی مناسب، مشارکت شهروندان، تمرکز بر توسعه انسانی	کمی- کیفی با واحد آماری چندگانه	داخلی - خارجی؛ برنامه توسعه سازمان ملل، با همکاری کشتگران محلی (شهروندان و مقامات محلی)	کشورهای آمریکای لاتین	رهنمودهای روش‌شناختی برای تحلیل حکمروایی‌های محلی (۲۰۰۴)
پنج بعد مسئولیت‌پذیری، ازیختی، پاسخگویی، مشارکت و شفافیت و تسوی شامل ۲۰ سؤال برای خود ارزیابی حکمروایی محلی اجتماع محلی و ۲۸ سؤال برای خودارزیابی حکمروایی محلی در سطح پریشاپریون	کمی- کیفی با واحد آماری چندگانه	داخلی - خارجی؛ نمایندگان امور شهروندان، سازمان‌های مردم‌نهاد و بخش خصوصی	بنگلادش	خودارزیابی حکمروایی محلی (۲۰۰۶)
۷ بعد تسوی، پاسخگویی، شفافیت، ازیختی، امنیت، نمایندگی و مشارکت با ۲۵ شاخص	کمی با واحد آماری چندگانه	داخلی	افغانستان	نمایه حکمروایی خوب برای توسعه محلی (۲۰۰۷)
مجلس محلی شامل ۳ شاخص، شفافیت دارای ۳ شاخص و مشارکت دارای ۵ شاخص	کمی با تک واحد آماری	داخلی	فیلیپین	سیستم مدیریت عملکرد حکمروایی محلی (LGPMs) - (۲۰۰۴)
ازیختی، مسئولیت‌پذیری و برابری، رهبری حرفه‌ای، شفافیت و پاسخگویی، مشارکت مردم، محافظت از حقوق بشر و تقنین قانون، اعتماد به سیاستمداران و امنیت عمومی	کمی- کیفی با واحد آماری چندگانه	داخلی - خارجی؛ تخریبان، روستاییان، شورای روستا، سازمان‌های مردم‌نهاد، هیئت‌های درامی	سریلانکا	حکمروایی خوب و تضاد دگرگونی در سری لانکا (۲۰۰۶)
۶ شاخص اصلی قانونمندی، شفافیت، مسئولیت، پاسخگویی، ازیختی و کارایی و مشارکت	کمی- کیفی با واحد آماری چندگانه	داخلی - خارجی؛ شهرداری‌ها (نمایندگان سازمان‌های رسمی)، شوراها اسلامی (فراگیرترین شکل انتخابی) و مردم (عرصه خصوصی)	ایران (همدان و اسلامشهر)	حکمروایی (محلی) شهری و نظام اداره شهرها در ایران (۱۳۸۱)

از دیگر اهداف این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی است. شناسایی این عوامل برای مدیران حکومت‌های محلی دارای اهمیت زیادی است، زیرا این سازمان‌ها باید فرصت‌ها و امکانات موجود را به‌منظور استفاده بهینه از آنها شناسایی کنند. در غیر این صورت همان فرصت‌ها به عنوان عوامل تهدیدکننده ظاهر خواهند شد. بررسی رضایت‌بخش عوامل مرتبط با حکمروایی روستایی فقط از طریق رویکردی بین‌رشته‌ای امکان‌پذیر است. به عبارت دیگر، باید طیف کاملی از مسائل و موضوعات جغرافیایی، حقوقی، اجتماعی، مدیریتی و نظایر اینها که بر عملکرد آنها تأثیرگذار است، مورد بررسی قرار گیرد. در این زمینه نیز مطالعات متعددی صورت گرفته است که از آن جمله می‌توان به تحقیقات ایمانی (۱۳۸۲)، ازکیا و ایمانی (۱۳۸۴)، عبداللهیان و همکاران (۱۳۸۵)، قاسمی (۱۳۸۴) و چوبچیان و همکاران (۱۳۸۶) در ایران، و لاکمی و همکاران^۱ (۲۰۰۲)، ساتو^۲ (۲۰۰۶)، زانگ و همکاران^۳ (۲۰۰۰)، وایتزشاپیرو^۴ (۲۰۰۸)، یائو^۵ (۲۰۰۶)، خان و همکاران^۶ (۲۰۰۷)، هولکمب و ویلیامز^۷ (۲۰۰۸)، کوفمان و همکاران^۸ (۲۰۰۲) و وانگ و یائو^۹ (۲۰۰۷) در خارج از کشور اشاره کرد. جمع‌بندی نتایج این مطالعات نشان می‌دهد که عوامل بالقوه تبیین‌کننده حکمروایی محلی و روستایی را می‌توان به دو گروه عوامل محیطی یا بیرونی و عوامل درونی حکومت‌های محلی طبقه‌بندی کرد که بر این اساس ۷۹ متغیر به عنوان متغیر مستقل شناسایی و در تجزیه و تحلیل‌های مورد استفاده قرار گرفته است که فهرست آن در جدول ۴ درج شده است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر بر مبنای هدف از نوع مطالعات کاربردی است، زیرا در جهت توسعه دانش کاربردی (دانش حکمروایی روستایی) در حوزه حکومت‌های محلی (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی) انجام می‌گیرد و نتایج حاصل از آن در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها قابل استفاده است. رویکرد غالب تحقیق، پیمایشی است که با کمک تکنیک‌های نمونه‌گیری سعی در تعمیم نتایج حاصل از این تحقیق به حکومت‌های محلی نواحی روستایی شهرستان قزوین است. همچنین در این مطالعه به‌منظور شناسایی ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌های مناسب سنجش حکمروایی روستایی و تعیین وزن و اهمیت هر یک از آنها به منظور انجام محاسبات و رتبه‌بندی حکومت‌های محلی مورد مطالعه، از روش دلفی استفاده شده است. در این روش ابتدا ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی محلی براساس نتایج مطالعات انجام شده، باز دیده‌های میدانی و مصاحبه‌های باز با دهیاران، اعضای شورای اسلامی روستایی، بخشداران و کارشناسان استانداری استخراج شد و در اختیار کارشناسان و مدیران کل ذی‌ربط سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و استانداری قزوین

1. Lockey, S.; D. Freshwater and A. Rupasingha
2. Sato, H.
3. Zhang, X.; S. Fan; L. Zhang, and J. Huang
4. Weitz-Shapiro, R.
5. Yao, Yang
6. Khan, N.
7. Holcombe G. and W. Williams
8. Kaufmann, D., Leautier, F. and Mastruzzi, M.
9. Wang, S. & Y. Yang

قرار گرفت و دیدگاه‌های آنها دریافت شد. در دور دوم پس از اعمال اصلاحات، برای تأیید نهایی و تعیین وزن و اهمیت هر یک از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، مجدداً دیدگاه‌های گروه در قالب پرسشنامهٔ مربوط دریافت گردید. که بر این اساس ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های سنجش حکمروایی روستایی متناسب با شرایط منطقهٔ مورد مطالعه تدوین شد (جدول ۳) و وزن‌های اختصاص یافته به شاخص‌ها، در محاسبات رتبه‌بندی مورد استفاده قرار گرفت.

جامعه آماری تحقیق حاضر در رویکرد پیمایشی شامل کلیه دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی شهرستان قزوین (که حداقل سه سال مالی کامل از شروع به کار آنها گذشته باشد)، بخشداران و سرپرستان خانوارهای روستایی در سال ۱۳۸۸ است. براساس آمار موجود، تعداد دهیاری‌های واجد شرایط ۸۹ دهیاری است که با استفاده از آماره کوکران، ۶۰ دهیاری و به تبع آن ۶۰ نفر از رؤسای شوراهای اسلامی روستایی از طریق نمونه‌گیری طبقه‌بندی چندمرحله‌ای انتخاب شدند (مندرج در نقشه شکل ۱). همچنین در مورد جامعه آماری سرپرستان خانوارهای روستایی، حجم جامعه آماری با استفاده از آماره کوکران ۳۵۷ نفر تعیین گردید و داده‌های مورد نظر با استفاده از پرسشنامه از دهیاران، رؤسای شوراهای اسلامی روستایی و سرپرستان خانوارهای روستاهای منتخب و داده‌های مربوط به بخشداران برای هر روستا به صورت مجزا از طریق پرسشنامه گردآوری شد. در رویکرد دلفی جامعه آماری شامل کلیه کارشناسان و مدیران سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و استانداری‌ها بود که ۲۸ نفر از کارشناسان و مدیران خبره و صاحب‌نظر به صورت تصادفی انتخاب شدند.

در این تحقیق به منظور ارزیابی پایایی^۱ پرسشنامه‌ها برای مقیاس‌های رضایت شغلی دهیار، سرمایه اجتماعی روستاییان و سبک مدیریت دهیار از آماره آلفای کرونباخ استفاده شد که به ترتیب ضرایب محاسبه شده برابر با ۰/۶۴، ۰/۷۱ و ۰/۹۵ و در سطح مطلوب و پذیرفتنی‌اند.

به منظور سنجش و تحلیل سطح حکمروایی روستایی (به تفکیک ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مربوط) از روش شاخص‌سازی پارامتری و به منظور رتبه‌بندی حکومت‌های محلی مورد مطالعه از تکنیک «شباهت به گزینه ایده‌آل» (TOPSIS) استفاده شد و محاسبات آن در شش گام به شرح ذیل صورت گرفت.

در گام اول ماتریس تصمیم‌گیری (سطرها حکومت‌های محلی و ستون‌ها شاخص‌های حکمروایی روستایی) بی‌مقیاس شد. در گام دوم ماتریس «بی‌مقیاس وزین» با استفاده از فرمول $V = N_D \cdot W_{n \times n}$ تولید شد، که در آن (V) ماتریس بی‌مقیاس وزین، (N_D) ماتریس بی‌مقیاس شده و (W_{n×n}) ماتریس قطری است. در گام بعد گزینه ایده‌آل (A⁺) و ایده‌آل منفی (A⁻) با استفاده از فرمول‌های زیر تعیین گردید:

$$A^+ = \{(\max V_{ij} | j \in J), (\min V_{ij} | J \in j') \mid i=1, 2, \dots, m\} = \{V_1^+, V_2^+, \dots, V_n^+, V_1^+, \dots, V_n^+\}$$

$$A^- = \{(\min V_{ij} | j \in J), (\max V_{ij} | J \in j') \mid i=1, \dots, m\} = \{V_1^-, V_2^-, \dots, V_n^-\}$$

$$J = \{j=1, 2, \dots, n \mid \text{زها مربوط به سود باشند}\} \quad j' = \{j=1, 2, \dots, n \mid \text{زها مربوط به هزینه}\}$$

در گام چهارم اندازه‌جدایی با استفاده از روش اقلیدسی بدین صورت محاسبه شد:

$$d_{i=}^{-} = \left\{ \sum_{j=1}^n (v_{ij} - v^{-} - j)^2 \right\}^{0.5} \quad d_{i=}^{+} = \left\{ \sum_{j=1}^n (v_{ij} - v^{+} - j)^2 \right\}^{0.5}$$

$i = 1, 2, \dots, m$ $i = 1, 2, \dots, m$

در گام پنجم میزان نزدیکی نسبی A_1 به بهترین حکمروایی محلی با استفاده از فرمول

$$cli^{+} = \frac{d_i^{-}}{d_i^{-} + d_i^{+}} \quad 0 \leq cli \leq 1 \quad i = 1, 2, \dots, m$$

رتبه‌بندی شدند.

برای این منظور از ۵۵ متغیر برای سنجش ۲۵ شاخص حکمروایی روستایی در مقیاس‌های نسبی، فاصله‌ای و ترتیبی استفاده شد. با توجه به اینکه برخی از متغیرهای تحقیق دارای ماهیت ناپارامتری بودند، لذا به منظور قابلیت استفاده در محاسبات، این متغیرها براساس نظر پاسخگویان در مقیاس ترتیبی و در طیف صفر تا صد سنجیده شدند. به عنوان مثال، برای سنجش شاخص «عملکرد مالی و اعتباری» از برابند پنج متغیر «سرانه درآمدی دهیاری»، «نسبت بودجه جاری به بودجه عمرانی»، «میزان تحقق بودجه دهیاری»، «نسبت درآمدهای محلی دهیاری به کل بودجه» و «قابلیت پیش‌بینی میزان اعتبار تخصیصی از محل اعتبارات ملی و استانی» و برای سنجش شاخص «رضایتمندی شهروندان از عملکرد» از برابند دو متغیر «میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد شورای اسلامی روستایی» و «میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد دهیاری» استفاده شد.

همچنین به منظور بررسی ارتباط عوامل مرتبط با حکمروایی روستایی از ضرایب پیرسون، اسپیرمن و کای اسکوتر و به منظور بررسی عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. با عنایت به اینکه سطح تحلیل تحقیق حاضر حکمروایی‌های روستایی بود و واحدهای آماری تحقیق در دو سطح روستا (دهیاران و رؤسای شوراهای اسلامی و بخشداران) و روستاییان (سرپرستان خانوار روستایی) مورد بررسی قرار می‌گرفت، لذا به منظور یکسان‌سازی و آماده‌سازی داده‌ها برای محاسبات، از میانگین داده‌های مربوط به سرپرستان خانوارها در سطح روستا استفاده شد.

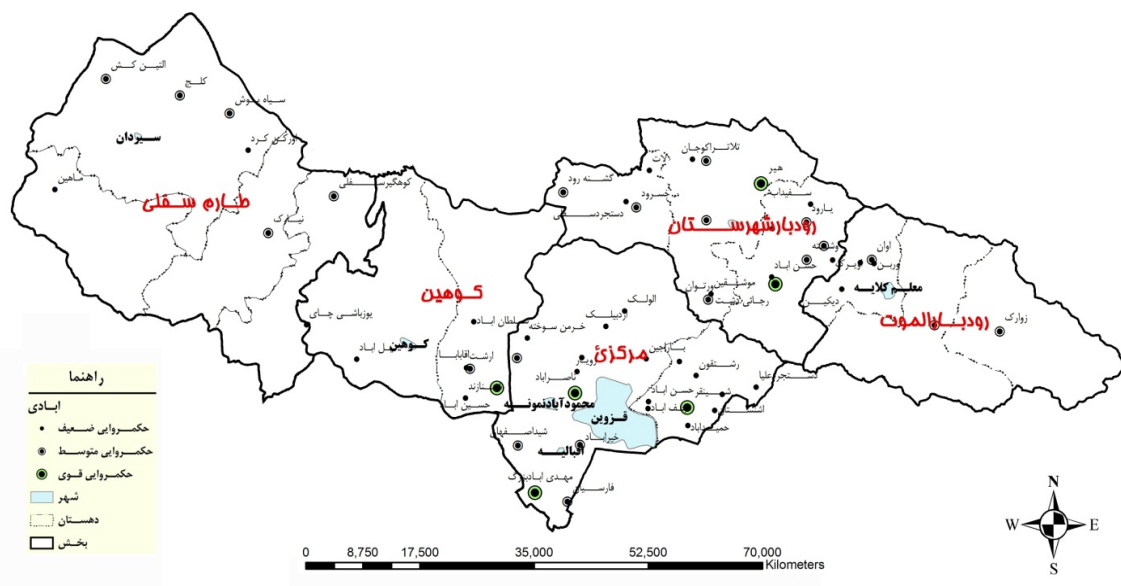
یافته‌های تحقیق

سطح‌بندی و تحلیل حکمروایی روستایی

از اهداف مطالعه حاضر، سطح‌بندی و ارزیابی سطح حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه است که در گام اول حکومت‌های محلی مورد مطالعه با استفاده از تکنیک «شبهات به گزینه ایده‌آل» رتبه‌بندی شدند که نتایج در سه طبقه حکمروایی ضعیف، متوسط و مناسب در جدول ۲ درج گردیده است. بر این اساس حکومت‌های محلی در روستاهای عبدال‌آباد، اروس‌آباد و ماهین به ترتیب با امتیاز ۰/۲۷، ۰/۳۳ و ۰/۳۴ دارای کمترین امتیاز حکمروایی روستایی و روستاهای مهدی‌آباد بزرگ، حسین‌آباد و هیر به ترتیب با ۰/۸۳، ۰/۸۲ و ۰/۷۹ امتیاز دارای بیشترین امتیاز حکمروایی روستایی‌اند.

جدول ۲. سطح‌بندی حکمروایی روستایی در روستاهای منتخب^۱ (با استفاده از روش Topsis)

سطح حکمروایی	ضریب حکمروایی	فراوانی	درصد
ضعیف	۰-۰/۳۹	۳۰	۵۰
متوسط	۰/۴۰-۰/۵۹	۲۴	۴۰
قوی	۰/۶۰-۱	۶	۱۰
جمع		۶۰	۱۰۰

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی حکومت‌های محلی منتخب به تفکیک سطح حکمروایی

همچنین به منظور ارزیابی و تحلیل حکمروایی روستایی به تفکیک ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن، از تکنیک شاخص‌سازی خطی استفاده شد که نتایج در جدول ۳ درج گردیده است. بر این اساس، میانگین حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی) ۵۱/۰۶ درصد است. در این میان در سطح ابعاد، بعد عملکردی با ۴۹/۲ درصد کمترین امتیاز و ابعاد برابری، مشارکت و پاسخگویی با ۵۴/۷، ۵۲/۴ و ۵۰/۱ درصد بهترین وضعیت را دارند. در سطح مؤلفه‌ها، مؤلفه «مسئولیت‌پذیری» و «مردم‌سالاری مشارکتی»، به ترتیب با امتیاز ۳۴/۸ و ۳۸/۶ درصد دارای نامناسب‌ترین وضعیت، و مؤلفه‌های «مردم‌سالاری نمایندگی» و «برابری در دریافت خدمات عمومی» به ترتیب با ۷۰/۱ و ۶۸/۹ درصد دارای مناسب‌ترین وضعیت در بین مؤلفه‌های حکمروایی‌اند.

۱. منبع سطح‌بندی سطوح (افتخاری و آقایی، ۱۳۸۶؛ ۳۹)

جدول ۳. عملکرد ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی محلی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه

عملکرد (درصد)		شاخص	مؤلفه	بعد
۴۱/۲۶	۴۵/۱	۴۹/۲	عملکرد مالی و اعتباری	عملکردی
۴۵/۹۹			عملکرد وظیفه‌ای	
۴۹/۶۳			رضایتمندی شهروندان از عملکرد	
۴۳/۱۴	۵۲/۷	۵۴/۷	برنامه‌محور بودن دهیاری (تنظیم برنامه کوتاه و میان مدت)	اثربخشی
۵۷/۵۶			اقدام در چارچوب برنامه و وظایف	
۵۹/۵۷			هزینه‌کرد اعتبارات در چارچوب بودجه	
۷۶/۰۲	۶۸/۹	۵۴/۷	فرصت برابر برای دسترسی به خدمات دهیاری	برابری در دریافت خدمات عمومی
۵۶/۹۴			حمایت از اقشار ضعیف و کم‌درآمد	
۴۰/۱۶	۴۳/۵	۵۴/۷	سهم زنان از فرصت‌های اجتماعی موجود	برابری در دریافت فرصت‌های اجتماعی
۴۵/۸۶			فرصت برابر در دسترسی به قدرت	
۷۱/۸۲	۷۰/۱	۵۲/۴	تشکیل شورای منتخب محلی	مردم‌سالاری نمایندگی
۶۸/۶۲			انتخابی بودن مدیر محلی روستا	
۲۶/۷۹	۳۴/۸	۵۲/۴	تشکیل سازمان‌های جامعه مدنی	مردم‌سالاری مشارکتی
۴۱/۹۹			مشارکت در اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی	
۴۸/۶	۵۳/۲	۵۰/۱	شفافیت مالی	شفافیت
۵۸/۴۹			شفافیت برنامه‌ای و عملکردی	
۴۲/۵۱	۳۸/۶	۵۰/۱	کنترل به‌وسیله سطوح بالاتر حکومتی	مسئولیت‌پذیری
۲۲/۶۶			میزان اختیارات دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی	
۵۲/۶			رویه‌های رفتاری دهیاری و شوراهای اسلامی روستایی	
۵۰/۰۳			سازوکار رسیدگی به شکایت‌ها	
۵۳/۶	۶۴/۵	۵۰/۱	وضعیت شکایت‌های مردمی از دهیاری و شورا	درستکاری
۵۷/۳۸			حسابرسی دهیاری‌ها	
۷۴/۳۷			ثبت و نگهداری اسناد	
۶۵/۱۱	۵۱/۰۶	۵۰/۱	سازوکار بهره‌برداری از تجهیزات و منابع عمومی	جمع / میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

بررسی نتایج در سطح شاخص‌های ارزیابی حکمروایی روستایی (که در مقایسه با مؤلفه‌ها و ابعاد حکمروایی عینت بیشتری دارند)، حاکی از آن است که شاخص‌های «میزان اختیارات دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی»، «کنترل به‌وسیله سطوح بالاتر حکومتی» و «تشکیل سازمان‌های جامعه مدنی» به ترتیب با عملکرد ۲۲/۶۶، ۲۲/۵۱ و ۲۶/۷۹ درصدی در نامناسب‌ترین شرایط، و شاخص‌های «ثبت و نگهداری اسناد»، «فرصت برابر برای دسترسی به خدمات دهیاری» و «تشکیل شورای منتخب محلی» با عملکرد ۷۶/۰۲ و ۷۴/۳۷ و ۷۱/۸۲ درصد در مناسب‌ترین وضعیت در بین شاخص‌های حکمروایی روستایی قرار دارند. هرچند در این میان وضعیت نامناسب شاخص «عملکرد مالی و اعتباری» با امتیاز ۴۱/۲۶ درصد به عنوان یکی از اصلی‌ترین شاخص‌های عملکردی دهیاری، عملکرد سایر شاخص‌ها را تحت‌شعاع قرار می‌دهد؛ زیرا کمبود منابع مالی و اعتباری حکومت‌های محلی، توانایی آنها را در ارائه خدمات به روستاییان کاهش می‌دهد و عملاً آندک خدمات دهیاری به صورت عادلانه به روستاییان اختصاص می‌یابد.

عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی

دومین سؤال پژوهشی این تحقیق، شناسایی عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه است. برای این منظور، براساس مطالعات انجام شده سایر محققان، بازدهها و مصاحبه‌های میدانی، ۷۹ متغیر مستقل شناسایی شد. با توجه به حجم زیاد متغیرهای احتمالی تأثیرگذار بر متغیر وابسته، محاسبات آماری در دو گام صورت گرفت. در گام اول روابط و همبستگی‌های دوگانه بین حکمروایی روستایی (متغیر وابسته) و عوامل احتمالی تأثیرگذار (متغیرهای مستقل) مورد بررسی قرار گرفت و متغیرهای دارای ضریب همبستگی معنی‌دار در سطح پنج و یک درصد شناسایی گردید و غربال شد. بر این اساس ۴۹ متغیر در گروه عوامل محیطی یا بیرونی و عوامل درونی حکومت محلی شناسایی شد که نتایج تفصیلی در جدول ۴ درج شده است.

در گام دوم تأثیر متغیرهای غربال شده بر متغیر وابسته با تخمین مدل‌های مختلف رگرسیونی لگاریتمی (کاب داگلاس و ترانسندنتال) و خطی مورد بررسی قرار گرفت که در نهایت با توجه به خصوصیات یک مدل مناسب و آزمون F، مدل زیر انتخاب گردید. در این مدل متغیر وابسته نمایه (ایندکس) حکمروایی روستایی است.

$$F + \text{Gov} = 2.137 + 2.305\text{ensjam} + 0.895\text{edu} + 1.83\text{relat} + 1.29 \exp + 6.469\text{T.Satis} + 4.425\text{T.xy} + 4.162\text{Office} + 0.021\text{P} + 0.282\text{S}$$

با توجه به میزان ضریب همبستگی تعدیل شده، می‌توان گفت متغیرهای مستقل مدل، ۸۴/۳ درصد از تغییرات حکمروایی روستایی را تبیین می‌کنند. همچنین با توجه به خطی بودن مدل تخمین زده شده، ضرایب استاندارد نشان‌دهنده میزان اهمیت هر یک از متغیرهاست. براین اساس مساحت روستا (با ضریب استاندارد ۰/۴۷۱)، جمعیت روستا (با ضریب استاندارد ۰/۳۹۸)، رضایت شغلی دهیار (با ضریب استاندارد ۰/۳۹۲)، سطح تحصیلات دهیار (با ضریب استاندارد ۰/۳۴۹)، سبک مدیریت دهیاری (با ضریب استاندارد ۰/۳۰۹)، انسجام اجتماعی (با ضریب استاندارد ۰/۲۴۶)، تعامل با دهیاری‌های همجوار (با ضریب استاندارد ۰/۲۲۵)، تجربه دهیار (با ضریب استاندارد ۰/۱۸۵) و متغیر استقرار و تجهیز دهیاری (با ضریب استاندارد ۰/۱۶۷) مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه‌اند (اطلاعات تفصیلی تابع در جدول ۵ درج شده است).

براساس نتایج تحقیق، متغیرهای محیطی مساحت و جمعیت روستا دارای بیشترین تأثیر مثبت و معنی‌دار بر نمایه حکمروایی روستایی هستند. تأثیر مثبت این متغیرها بر نمایه حکمروایی روستایی، حاکی از آن است که روستاهای دارای محدوده قانونی وسیع‌تر و پرجمعیت‌تر، دارای حکمروایی روستایی بهتری نیز هستند. درک این نتیجه مستلزم بررسی ارتباط این دو متغیر با سایر متغیرهای مستقل است و ارتباط مثبت و معنی‌دار بین این دو متغیر و متغیرهای درآمد حکومت‌های محلی، شاخص‌های توسعه کالبدی، سیاسی - اداری، رفاهی و ارتباطی است که تا حدودی روابط موجود را شفاف‌تر می‌کند، زیرا سکونتگاه‌های پرجمعیت‌تر و وسیع‌تر، معمولاً دارای پتانسیل اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی بیشتری برای توسعه هستند و با توجه به اینکه در برنامه‌ریزی‌ها و ارائه خدمات در اولویت قرار دارند و به دلیل پتانسیل‌های کسب درآمد و وصول درآمدهای محلی بیشتر، امکان ارائه خدمات بیشتر - و به تبع آن بهبود نمایه حکمروایی روستایی - را دارند.

جدول ۴. رابطه حکمروایی روستایی با عوامل تبیین‌کننده آن

نام متغیر	مقیاس	ضریب همبستگی	نام متغیر	مقیاس	ضریب همبستگی
عوامل بیرونی			عوامل درونی		
موقعیت مکانی-فضایی			خصوصیات سازمانی		
مساحت روستا	نسبی	۰/۴۸۴**	درآمد دهیاری	نسبی	۰/۴۵۶*
شاخص ثقل جمعیتی	نسبی	۰/۰۳۸	درجه دهیاری	ترتیبی	۰/۵۰۳**
مرکزیت ارتباطی روستا	نسبی	۰/۶۳۷**	تملک ساختمان حکومت محلی	نسبی	۰/۳۶۹*
کیفیت راه روستایی	نسبی	۰/۴۱۲*	تجهیزات اداری حکومت محلی	نسبی	۰/۲۹۹
فاصله از مرکز بخش	نسبی	۰/۰۳۹	ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی حکومت محلی	نسبی	۰/۳۷۲*
فاصله از مرکز شهرستان	نسبی	۰/۱۲۴	تجهیزات آتش‌نشانی حکومت محلی	نسبی	۰/۱۷۹
شاخص توسعه زیرساخت‌های بهداشتی	نسبی	۰/۲۹۴	سبک مدیریت حکومت محلی	ترتیبی	۰/۵۵۰**
شاخص توسعه زیرساخت‌های ارتباطی	نسبی	۰/۵۸۵**	تملک اراضی و املاک مورد نیاز	ترتیبی	۰/۵۲۲**
شاخص توسعه زیرساخت‌های رفاهی	نسبی	۰/۵۲۰**	نسبت پرسنل صفی به ستادی دهیاری	نسبی	۰/۳۸۸*
شاخص توسعه سیاسی اداری	نسبی	۰/۳۴۴*	تعداد پرسنل دهیاری	نسبی	۰/۳۸۸*
توسعه کالبدی روستا	نسبی	۰/۷۱۸**	عملکرد عمرانی-خدماتی حکومت محلی	نسبی	۰/۶۲۸**
محیط اقتصادی			استقرار دهیاری در فضای اداری و تجهیز آن		
تراکم جمعیتی	نسبی	۰/۰۹۶	تعامل با بنیاد مسکن	ترتیبی	۰/۰۶۲
جمعیت روستا	نسبی	۰/۳۳۱*	تعامل با اداره برق	ترتیبی	۰/۰۰۸
تحولات جمعیتی طی دهه اخیر	نسبی	۰/۰۲۳	تعامل با نیروی انتظامی	ترتیبی	۰/۴۰۶*
تعداد شاغلان	نسبی	۰/۳۴۴*	تعامل با مخابرات	ترتیبی	۰/۲۴۶
تعداد با سوادان	نسبی	۰/۳۹۳*	تعامل با ثبت احوال	ترتیبی	۰/۱۶۴
تعداد بیسوادان	نسبی	۰/۲۷۱	تعامل با آبفا	ترتیبی	۰/۰۲۹
جمعیت زیر ۱۴ سال	نسبی	۰/۱۸۴	تعامل با بهداشت	ترتیبی	۰/۱۶۱
جمعیت بالای ۶۵ سال	نسبی	۰/۱۴۸	تعامل با بخشداران	ترتیبی	۰/۴۸۸**
جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال (جمعیت فعال)	نسبی	۰/۳۶۰*	تعامل با جهاد کشاورزی	ترتیبی	۰/۴۹۷**
هزینه درآمد	نسبی	۰/۴۵۰**	تعامل با استانداری‌ها	ترتیبی	۰/۵۳۸**
هزینه خانوار	نسبی	۰/۴۷۰**	تعامل با حکومت‌های محلی شهری مجاور	ترتیبی	۰/۲۷۴
نابرابری سطح درآمدی روستاییان	نسبی	-۰/۰۱۵	تعامل با حکومت‌های محلی روستایی مجاور	ترتیبی	۰/۴۳۶**
دارایی روستاییان	نسبی	۰/۱۸۰	تعامل با فرمانداری	ترتیبی	۰/۴۷۹**
شاخص بنگاه‌های بازرگانی و خصوصی	نسبی	۰/۵۲۷**	خصوصیات نیروی انسانی		
شاخص گردشگری	نسبی	۰/۳۶۰*	برگزاری نشست‌های عمومی	نسبی	۰/۴۰۸*
توسعه صنعتی		۰/۳۲۵*	رضایت شغلی دهیاران	ترتیبی	۰/۶۹۱**
محیط اجتماعی فرهنگی			شرکت در دوره‌های آموزشی		
شاخص تنوع زبانی	نسبی	۰/۰۵۳	سطح تحصیلات دهیار	نسبی	۰/۳۸۳*
انسجام اجتماعی	ترتیبی	۰/۳۰۱*	سطح تحصیلات حسابدار	نسبی	۰/۳۹۱*
چالش‌های اجتماعی	ترتیبی	۰/۰۱۹	سطح تحصیلات کارکنان	نسبی	۰/۴۳۱**
اطلاع از وظایف دهیاری‌ها و شوراها	ترتیبی	۰/۶۰۸**	سن اعضای شورا	نسبی	۰/۲۱۷
مشورت مردم با مدیران محلی	ترتیبی	۰/۶۴۳**	سن دهیار	نسبی	۰/۰۸۸
سرمایه اجتماعی	ترتیبی	۰/۶۴۳**	تجربه دهیار	نسبی	۰/۶۲۱**
سن شهروندان	نسبی	۰/۲۳۸	تجربه شورا	نسبی	۰/۳۴۰*
تحصیلات شهروندان	نسبی	۰/۳۴۴*	مخارج ماهیانه دهیار	نسبی	۰/۲۲۸
شاخص منزلت اقتصادی-اجتماعی روستاییان	ترتیبی	۰/۴۰۷*	درآمد ماهیانه دهیار	نسبی	۰/۰۶۸
وجهه شغلی روستاییان	ترتیبی	۰/۰۸۲	مخارج ماهیانه شورا	نسبی	۰/۲۹۷
تعلق مکانی به روستا	نسبی	-۰/۰۶۱	درآمد ماهیانه شورا	نسبی	۰/۱۴۱
تعلق مکانی به ایران	نسبی	۰/۰۵۶	روابط درون گروهی (رضایت از همکاران)	ترتیبی	۰/۴۶۹**

ns، *، **، به ترتیب بی‌معنی و معنی‌دار در سطوح پنج درصد و یک درصد

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵. نتایج مربوط به برآورد مدل عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی

متغیر	B	Std. Error	Beta	t	Sig
انسجام اجتماعی(ensjam)	۲/۳۰۵	۰/۷۱۵	۰/۲۴۶	۳/۲۲۴	۰/۰۰۳
سطح تحصیلات دهیار(edu)	۰/۸۹۵	۰/۲۲۸	۰/۳۴۹	۳/۹۳۳	۰/۰۰۱
تعامل با دهیاری‌های مجاور(Relat)	۱/۸۳۰	۰/۶۶۶	۰/۲۲۵	۲/۷۴۸	۰/۰۱۱
تجربه دهیار(exper)	۱/۲۹۴	۰/۶۲۷	۰/۱۸۵	۲/۰۶۲	۰/۰۴۹
رضایت شغلی(T.Satis)	۶/۴۶۹	۱/۵۸۴	۰/۳۹۲	۴/۰۸۳	۰/۰۰۰
سبک مدیریت(T.xy)	۴/۴۲۵	۱/۱۰۷	۰/۳۰۹	۳/۹۹۷	۰/۰۰۰
استقرار و تجهیز دهیاری(Office)	۴/۱۶۲	۱/۱۱۶	۰/۱۶۷	۱/۹۶۷	۰/۰۶۰
جمعیت روستا(P)	۰/۰۲۱	۰/۰۰۷	۰/۳۹۸	۳/۲۰۰	۰/۰۰۴
مساحت روستا(S)	۰/۲۸۲	۰/۰۸۴	۰/۴۷۱	۳/۳۴۸	۰/۰۰۲
ضریب ثابت	۲/۱۳۷	۴/۶۷۱		۰/۴۵۸	۰/۶۵۱
استاندارد اشتباه تخمینی	۳/۱۵۷				
ضریب تعدیل شده	۰/۸۴۳				
ضریب تعیین	۰/۸۸۳				
ضریب چندگانه همبستگی					۰/۹۴۰

منبع: نتایج تحقیق

در گروه عوامل محیطی، «انسجام اجتماعی» یکی دیگر از متغیرهای تأثیرگذار بر حکمروایی روستایی است. «انسجام اجتماعی روستاییان» دلالت بر توافق جمعی در جامعه دارد و ناظر بر نوع رابطه متقابل بین روستاییان با یکدیگر و با سازمان‌ها و نهادهای عمومی است و نشان از تعامل و همکاری سازنده بین مردم در اجرای پروژه‌های عمرانی - خدماتی و توسعه روستایی دارد، و بدین ترتیب می‌تواند در نهایت منجر به بهبود نمایه حکمروایی روستایی از طریق ارتقای شاخص‌های مشارکت و نیز شاخص‌های عملکرد مدیریت روستایی شود؛ و همان‌گونه که نتایج تحقیق نیز نشان می‌دهد، این متغیر تأثیر مثبت و مستقیمی بر ارتقای نمایه حکمروایی روستایی دارد.

رضایت شغلی، سطح تحصیلات، سبک مدیریت و تجربه دهیار، چهار متغیر دیگر (در گروه خصوصیات نیروی انسانی) هستند که تأثیر مثبتی بر نمایه حکمروایی روستایی دارند. رضایت از شغل، نشانگر علاقه در جهت کسب موفقیت است و افراد دارای رضایت شغلی بیشتر، کمتر به دنبال تغییر شغل و خواهان استمرار فعالیت در موقعیت فعلی خود هستند. لذا این می‌تواند در افزایش عملکرد دهیاری و به تبع آن حکمروایی روستایی تأثیرگذار باشد. «میزان تحصیلات»، نگرش افراد به امور و چگونگی برخورد با مسائل و مشکلات را، بسیار تحت تأثیر قرار می‌دهد. در حقیقت تحصیلات نقش کاتالیزور دارد و اهرم بسیار قدرتمندی در تصمیم‌گیری و فعالیت‌های افراد است. «سبک مدیریت» نیز که در این تحقیق براساس نظریه X و Y سنجیده شده، از دیگر متغیرهایی است که تأثیر مثبت و مستقیمی بر نمایه حکمروایی روستایی دارد.

بر این اساس، دهیارانی که وفق مفروضات نظریه Y مدیریت می‌کنند و دیدگاهی خوش‌بینانه و پویا و انعطاف‌پذیر به کارکنان خود دارند، در مجموعه خود خلاقیت و نوآوری را تشویق می‌کنند، کنترل بر کارکنان را به حداقل می‌رسانند، و بنابراین باعث ایجاد تعهد بیشتری در کارکنان برای فعالیت و ارتقای عملکرد دهیاری می‌شوند و بالاخره «تجربه» معمولاً به‌کارگیری مهارت به‌وسیلهٔ افراد در خصوص فعالیت مورد نظر است. این متغیر در صورتی که توأم با دقت و تأمل

در کار باشد، می‌تواند در اداره امور نقش مثبتی داشته باشد. به همین دلیل یکی از متغیرهای مؤثر بر حکمروایی روستایی است.

در گروه خصوصیات سازمانی حکومت‌های محلی، دو متغیر «تعامل با دهیاری‌های مجاور» و «استقرار و تجهیز دهیاری» در معادله تخمینی وارد شدند. تعامل مثبت و سازنده دهیاری‌ها با یکدیگر در مدیریت روستایی اهمیت زیادی در پیشبرد امور دارد، زیرا در چنین شرایطی هزینه و سرعت اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی مشارکتی کاهش می‌یابد، و دهیاری‌ها می‌توانند با به اشتراک گذاشتن ظرفیت‌های خود، توانایی‌های‌شان را در اجرای سریع امور افزایش دهند و از ایده‌ها و افکار نوآورانه دهیاری‌های پیشرو بهره‌برداری کنند. نتایج این تحقیق (جدول ۵) نیز نشان می‌دهد که تعامل با دهیاری‌های مجاور یکی از عوامل مؤثر بر نمایه حکمروایی روستایی است. همچنین «استقرار و تجهیز دهیاری» که معرف تملک ساختمان، تجهیز اداری آن و تجهیز دهیاری به ماشین‌آلات مرتبط است، می‌تواند باعث بهبود نمایه حکمروایی روستایی شود. در واقع ساختمان دهیاری نماد حضور دهیاری و مدیریت روستایی در روستا محسوب می‌شود و شرط اول اقدام و فعالیت دهیاری همانا وجود مکانی برای استقرار است. از سوی دیگر، ارائه خدمات و اجرای پروژه‌های عمرانی مدیریت محلی تا حد زیادی به نوع تجهیزات عمرانی و خدماتی آن مربوط می‌شود. به همین دلیل حکومت‌های محلی که به شکل مناسبی استقرار یافته و تجهیز شده‌اند، پتانسیل بیشتری برای اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی و در نتیجه ارتقای نمایه حکمروایی روستایی دارند.

نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف ارزیابی و تحلیل حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی (دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی) و بررسی عوامل مؤثر بر آن در شهرستان قزوین به اجرا درآمد. نتایج تحقیق در پاسخ به سؤال پژوهشی اول، حاکی از آن است که نمایه (ایندکس) حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه با میانگین ۵۱/۶ درصد در وضعیت متوسطی قرار دارد. همچنین بررسی نتایج تحلیل رگرسیون برای پاسخ به سؤال پژوهشی دوم نشان می‌دهد که متغیرهای مساحت و جمعیت روستا، رضایت شغلی، سطح تحصیلات، سبک مدیریت دهیار، ضریب انسجام اجتماعی روستاییان، تعامل دهیاری با دهیاری‌های همجوار، تجربه دهیار و متغیر استقرار و تجهیز دهیاری مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مورد مطالعه به شمار می‌آیند.

براساس نتایج تحقیق، هر چند ایندکس حکمروایی روستایی در وضعیت متوسطی است، اما برخی از مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن در وضعیت نامناسب و بحرانی قرار دارند و به توجه جدی برای بهبود نیاز دارند. لذا براساس نتایج سنجش نمایه حکمروایی روستایی و عوامل شناسایی شده مؤثر بر آن، پیشنهادهای تحقیق به منظور ارتقای سطح حکمروایی روستایی حکومت‌های محلی مورد مطالعه به شرح ذیل اعلام می‌شود:

۱. براساس نتایج تحقیق، شاخص عملکرد مالی و اعتباری و به تبع آن شاخص عملکرد وظیفه‌ای حکومت‌های محلی مورد مطالعه در وضعیت مناسبی قرار ندارد (جدول ۳). این نتیجه تا حد زیادی ناشی از عدم رعایت عدالت و عدم تخصیص سهم مناسب به دهیاری‌ها نسبت به شهرداری‌ها در قوانین موجود است، که از آن جمله

می‌توان به اینها اشاره کرد: الف - اختصاص سهم ۲۰ درصدی به دهیاری‌ها در مقابل سهم ۸۰ درصدی شهرداری‌ها و عدم اجازه دریافت عوارض خودرو و حمل مسافر به دهیاری‌ها در «قانون مالیات بر ارزش افزوده»؛ ب - عدم شناسایی هر گونه حریم برای روستاها و به تبع آن عدم توانایی دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی در دریافت عوارض واحدهای تولیدی و خدماتی مستقر در حریم روستا برخلاف شهرداری‌ها در «قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها»؛ و ج - عدم عدالت در تخصیص اعتبار در «قوانین بودجه سالیانه کل کشور». اصلاح قوانین مذکور و رعایت عدالت بین شهر و روستا، گام مهمی در بهبود درآمدهای محلی و ملی دهیاری‌ها و توانایی آنها در اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی در نواحی روستایی به‌شمار می‌آید.

۲. متأسفانه اختیارات دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی (جدول ۳) که به استناد «اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها» و «قانون موسم به قانون شوراها» تعیین شده است، بسیار محدودتر از کشورهای همسایه و هم‌تراز مانند پاکستان و هندوستان است (حکومت محلی لاهور، ۲۰۰۷، ۷) و اغلب وظایف تعریف شده فاقد پشتوانه اجرایی و قضایی لازم‌اند. علاوه بر ضعف‌های مذکور، متأسفانه قوانین و مقررات مربوط به دهیاری‌ها انسجام لازم را ندارد، و دربردارنده پراکندگی و ابهامات زیادی است. بالاخره نتایج تحقیق حاکی از ضعف در شاخص شفافیت مالی حکومت‌های محلی مورد مطالعه (جدول ۳) است که تا حدودی ناشی از خلأ قانونی در الزام دهیاری‌ها برای ارائه شفاف عملکرد مالی و ارائه اطلاعات لازم در مورد وضعیت بودجه و انتشار اطلاعات قراردادهای معاملات دهیاری است. لذا به‌منظور حل این مشکلات، ضروری است لایحه جامع مدیریت روستایی با رویکرد رفع نقایص مذکور، بهبود و تدقین و شفاف ساختن کارکردهای دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستایی تدوین و به مجلس شورای اسلامی برای تصویب ارائه شود.

۳. نتایج تحقیق در خصوص سازمان‌های جامعه مدنی به عنوان رابطه عرصه دولتی و خصوصی، حاکی از ضعف تشکل‌های مذکور در نواحی مورد مطالعه است (جدول ۳)، که این تا حدود زیادی به عدم آگاهی کشاورزان از اتحادیه‌های مربوط و کارکرد ضعیف این اتحادیه در تأمین منافع کشاورزان مربوط می‌شود. لذا اصلاح قوانین و مقررات و نیز اطلاع‌رسانی‌های شفاف در این خصوص، امکان بهره‌برداری از این پتانسیل بالقوه را بهبود خواهد بخشید.

۴. یکی از اصول حکمروایی روستایی مشارکت و جلب کمک‌های مردمی در تصمیم‌سازی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها، اجرا و نظارت بر فعالیت‌ها و اقدامات حکومت‌های محلی است. اما شاخص مربوط در این خصوص حاکی از موفقیت ناچیز حکومت‌های محلی در جلب کمک‌های مردمی است (جدول ۳)، که خود نشان از ضرورت توجه جدی‌تر به فرهنگ‌سازی و نهادینه کردن جایگاه دهیاری و مدیریت روستایی در دیدگاه روستاییان دارد. در این زمینه تهیه و پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی و پوشش خبری مناسب عملکرد دهیاری‌ها، انتشار بموقع گزارش‌ها و نشریات اطلاع‌رسانی محلی به مردم و توجه به دیدگاه‌های آنان در اولویت‌بندی اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی می‌تواند راهگشا باشد.

۵. با توجه به اهمیت رضایت شغلی، تجربه و تحصیلات دهیاران در بهبود عملکرد مدیریت روستایی، پیشنهاد می‌شود که شرط حداقل تحصیلات مورد نیاز در آیین‌نامه استخدامی دهیاران افزایش یابد و به‌منظور تداوم استفاده از دهیاران با تجربه، شرایط عزل و نصب آنها در این آیین‌نامه اصلاح گردد، تا ضمن ایجاد امنیت شغلی بیشتر، رضایت شغلی و در نتیجه عملکرد آنها ارتقا یابد.
۶. با توجه به تأثیر مثبت سبک مدیریت دهیار در بهبود نمایه حکمروایی روستایی لازم است کارگاه‌ها و بازدیدهای آموزشی کاربردی به‌منظور ارتقای دانش و مهارت مدیریتی دهیاران برگزار شود.

منابع

- Abdollahiyan, H., SH. Shariati and A. Shoshtarizadeh, 2004, **Measurement of Rural Management performance in IRAN**, Human Science modares Quarterly, No. 3, Pp. 67-127.
- Athari K., 2008, **Good Governance and Necessary of Public Affair Reclamation**, Jostarha-e-shhari Quarterly, No., 19-20, Pp. 32-37.
- Azkiya, M. And H. Imani, 2005, **Social Investigation of Efficiency Factors of Cities Islamic Councils**, Social Science Quarterly, No. 26, Pp. 33-64.
- Barakpor, N., 2008, **Urban Governance and Administration System in Iran**, The Urban planning and Management Conference Paper Collection, Pp. 491-519, Mashhad: Ferdousi University Pub.
- Bigdon, C., 2006, **Good Governance and Conflict Transformation in Sri Lanka; A Political Analysis of People's Perceptions of Institutions at the Local Level and the Challenges of Decentralized Governance**, M.A. Dissertation Ruprecht-Karls University Heidelberg.
- Braathen E., A. Chaligha and O. Fjeldstad, 2005, **Local Governance, Finances and Service Delivery in Tanzania, A Summary of Findings From Six Councils**, Norwegian Institute for Urban and Regional Research Gaustadalléen.
- CARE, 2006, **Local Governance Self-Assessment, Guidelines for Facilitators**, [Online]. http://www.swiss-cooperation.admin.ch/bangladesh//ressources/resource_en_167178.pdf.
- Chandler, J.A., 2002, **Local Government Today** (3rd ed.), Manchester University Press, Manchester.
- Chobchiyan, SH., Kh. Kalantari and SH. Fami, 2007, **Factors Affecting on Dehyari's Performance of Gilan Province**, Rosta va toosee Quarterly, No. 2, Pp. 87-107.
- City Government Lahore (CGL), 2007, **Introduction to Union Administration**, [Online]. <http://www.lahore.gov.pk/union-councils/overview.aspx>.
- Dehyari's Deputy, 2008, **Performance Report of Dehyari's Deputy**, Dehyari's Magezine, No. 19, Pp. 12-39, Iranain Municipality and Rual Municipality Organization, Tehran.
- Eftekhari A. & M. Aghayari, 2007, **Classification of Sustainable Rural Development (Case Study: Hir District)**, Geography research Quarterly, No. 61, pp. 31-48

- Emadi, M., A., Darban Astane, 2005, **Research Plan of Seeting General Guidelines and Determining Major Indicators of Sustainable Development on Rural and Nomadic Region**, Iranian Scientific Research Council, Tehran.
- Fateminia, S., 2008, **Citizenship Culture: Incarnate Good Governance, Efficiency Organization and Active Citizen**, Quarterly Journal of Social Wellfar, No, 26, Pp 35-58.
- Gabor S., 2001, **The Indicators of Local Democratic Governance Project: Concepts and Hypothesis**, BUDAPEST: Local Government and Public Service Reform Initiative Open Society Institute.
- Gabor S., 2006, **The State of Local Democracy in Central Europe**, BUDAPEST: Local Government and Public Service Reform Initiative Open Society Institute.
- Ghasemi, M. A., 2003, **Investgate Socio-economic Factors Affecting on Rural Participation on Constracton Projects, Case study:Central district of KASHAN**, Rosta va Toosee Quarterly, No. 3, Pp. 97-108.
- Ghlichei, H., 2006, **Book Review of Governance, Policy and Government**, john Peter, Interior Policy Magazine, No. 1, Pp. 193-206.
- Graham J., Amos B., Plumptre T., 2003, **Principles for Good Governance in the 21st Century**, Policy brief No. 15, Institute on Governance, 2003 www.iog.ca. pp. 2-3.
- Gupta, R., R., Kapoor, 2007, **Study of Urban Governance in Punjab**, Institute for Development and Communication (IDC), http://idcindia.Org/Downloads/urban_governance_indicators.Pdf.
- Holcombe, R. G. and W. Williams, 2008, **The Impact of Population Density on Municipal Government Expenditures**, Public Finance Review 36(3), 359-373.
- Imani, H., 2003, **Social Capital and Council Efficiency**, Papers of Islamic council Conference. pajvac jamee pub, Tehran.
- Kaufmann, D., Léautier, F. and Mastruzzi, M., 2004, **Governance and the City: An Empirical Exploration into Global Determinants of Urban Performance**, Discussion Paper in Working Papers and Articles, 2004 World Bank Institute, Washington, [Online]. <http://www.worldbank.org/wbi/governance/pdf/govcity.pdf>.
- Kauzya, J., 2003, **Local Governance Capacity Building for Full Range Participation: Concepts, Frameworks, and experiences in Africa**, <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan005783.pdf>.
- Kazemian, G., 2007, **Itroduceing Urban Governance Pattern**, Jostarha-e-shhari Quarterly. No. 19-20, Pp. 5-7.
- Khan, N., B. Shah and A. Nawaz, 2007, **Impact of Demographics on Popular Participation: An Empirical Study of District DIKhan**, NWFP, Pakistan, Gomal University Journal of Research, 23, No.2, 62-66.
- Lackey, S., D. Freshwater and A. Rupasingha, 2002, **Factors Influencing Local Government Cooperation in Rural Areas: Evidence from the Tennessee Valley**, Economic Development Quarterly; 16; 138-154. [online] <http://edq.sagepub.com/cgi/content/abstract/16/2/138>
- Midri, A., j. Kheikhahan, 2005, **Good Governance, The Foundation of Development**, The Research Center of Islamic Consultative Assembly Pub, Tehran.

- Moghipi, S., 2004, **Local Government Administration, Municipality and Council Management**, Samt and Faculty of Management of Tehran University Pub, Tehran.
- PACT, 2006, **Local Governance Barometer**.
- Implementation Process Handbook, http://www.pactworld.org/galleries/resource-center/local_gov_barometer_handbook.pdf
- Sato, H., 2006, **Public Goods Provision and Rural Governance in China**, China: An International Journal - Volume 6, Number 2, September 2008, pp. 281-298
- Sedigh Savestani R., H. Imani Jajarmi, A. Firozabadi, 2008, **The Analysis of Urban Governance Models in Tehran 3th Islamic Council Election**, Quarterly Journal of Social Wellfar, No. 46 ,Pp. 9-33.
- Sharma, M., 2004, **Local Government Rural and Urban**, Anmol Publications, New Delhi.
- UNDP, 2008, **A Users' Guide to Measuring Local Governance**, UNDP Oslo Governance Centre.
- UN-Habitat, 2006, **The Global Campaign on Urban Governance**, <http://www.unhabitat.org/governance.P9>.
- Wang, S. & Y. Yang, 2007, **Grassroots Democracy and Local Governance**, Evidence from Rural China, World Development, 35(10), 1635–1649.
- Weitz-Shapiro, R., 2008, **The Local Connection Local Government Performance and Satisfaction With Democracy in Argentina**, Comparative Political Studies, 41 (3), 285-308
- Yao, Y., 2006, **Village Elections, Accountability and Income Distribution in Rural China**, Journal of China & World Economy, Vol. 14, No. 6, PP. 20-38.
- Zahedi, Sh., 2008, **Sustainable Development**, Samt Pub, Tehran.
- Zhang, X.; S. Fan; Linxiu Zhang, and Jikun Huang, 2002, **Local Governance and Public Goods Provision in rural CHINA**, <http://www.ifpri.Org/divs/eptd/dp/papers/eptdp93.pdf>